

Pěstovat v dětech stud (I): období dětství

Jak člověk objevuje vlastní intimitu, probouzí se v něm stud. Úctě, jíž má mít k sobě samému, se učí především v rodině. V tomto redakčním článku nabízíme několik podnětů.

10.10.2017

Co je to stud? Na první pohled je to ostych vedoucí k zakrývání naší intimity před ostatními. Pro mnohé

jde o pouhou víceméně spontánní obranu před neslušností, ale jsou i tací, kteří si stud pletou s prudérností.

To je nicméně omezené pojetí. Lze si toho snadno všimnout, uvážíme-li, že tam, kde chybí osobitost a intimita, je stud zbytečný. Zvířata nemají stud.

Stud se navíc nevztahuje jen na špatné a neslušné věci; existuje také stud v dobrých věcech, např. přirozená ostýchavost dávat najevo obdržené dary.

Stud chápaný jako pocit má obrovskou cenu, protože si díky němu uvědomujeme, že nemáme pouze vnější, ale také intimní život. Vedle toho existuje i stud jako skutečná ctnost, která má základ v tomto pocitu a umožňuje člověku zvolit, kdy a jak projevit vlastní já lidem, kteří ho mohou přijmout a pochopit tak, jak si zaslouží.

Hodnota vlastní intimity

Stud má hlubokou antropologickou hodnotu: chrání intimitu muže a ženy – jejich nejcennější část – a odhaluje ji ve vhodné míře, ve vhodný okamžik, správným způsobem a v odpovídajícím kontextu.

V opačném případě je člověk vystaven špatnému zacházení nebo přinejmenším znevažování. I ve vztahu k sobě samému je stud důležitý pro zachování sebeúcty, základního aspektu lásky k vlastnímu já.

Lze říci, že „studem člověk projevuje téměř „instinktivně“ potřebu potvrzení a přijetí tohoto „já“ podle jeho správné hodnoty“.[1]

Nedostatek studu ukazuje na to, že vlastní intimita není považována za jedinečnou či důležitou, takže nestojí za to, aby cokoliv z ní bylo vyhrazeno jen pro některé lidi.

Krásá studu

Výraz „stud“ – lhostejno, zda ho chápeme jako pocit nebo ctnost – lze použít v různých oblastech. V nejvlastnějším smyslu slova se vztahuje na ochranu těla; v širším smyslu zahrnuje ještě další aspekty intimity, např. vyjadřování emocí. V obou případech stud hájí tajemství osoby a její lásky.[2]

Všeobecně lze říci, že stud je zaměřen na to, aby si na nás ostatní vážili toho, co je v nás nejosobitější. V souvislosti s tělem to znamená poutat pozornost na to, co zjevuje výlučnost a jedinečnost každé osoby (obličej, ruce, pohled, gesta...). Oblečení v tomto směru slouží této komunikační schopnosti a má vyjadřovat představu, kterou o sobě člověk má, a jeho úctu k ostatním. Elegance a dobrý vkus, čistota a upravenost jsou tak prvními projevy studu, který si žádá (a vyjadřuje) úctu k okolí. Ze

stejného důvodu vede nedostatek této ctnosti snadno k obhroublosti a zanedbalosti. Prelát Opus Dei (Javier Echevarría) při různých příležitostech nabádal k tomu, „abychom žili a hájili stud, abychom podporovali a šířili módu, která by respektovala důstojnost; abychom protestovali, když je nám vnucováno něco, co nerespektuje hodnoty skutečné krásy“.[3]

K něčemu podobnému dochází i v duchovní oblasti: ctnost studu vnáší řád do našeho nitra v souladu s důstojností osob a jejich vzájemných vztahů.[4] Vážít si intimity, vlastní i cizí, umožňuje dát se přiměřeně poznat v různém kontextu darování či úcty, v němž se pohybujeme. Osobní vztahy se tak zlidšťují, protože každý z nich dostane jiný odstín. To nejenže činí vlastní osobnost přitažlivější, ale postupným sdílením sfér intimity poskytuje radost z opravdového přátelství.

Při výchově ke studu je proto nutné si všímat výlučně pozitivního smyslu této ctnosti. „Stud, podstatný prvek osobnosti, lze považovat – ve výchovné rovině – za bdělé svědomí bránící důstojnost člověka a pravou lásku.“^[5] Když se mluví o hlubokém významu studu – hájit vlastní intimitu, aby mohla být nabídnuta tomu, kdo ji dovede opravdově ocenit –, je snazší přijmout a pochopit její praktické důsledky. Cílem tudíž není, aby mladí lidé v této oblasti dodržovali určitá kritéria chování, ale aby si studu vážili a přijali ho jako něco, co je v samotném základu struktury lidské bytosti.

Příklad rodičů a rodinné prostředí

Jak dobře víme, dobrý příklad byl vždy základním prvkem výchovné činnosti. Pokud se rodiče a ostatní dospělé osoby, které žijí v rodině, např. prarodiče, k sobě chovají

slušně, děti se naučí, že tyto projevy jemnosti a studu jsou výrazem důstojnosti jednotlivých složek rodiny. Např. rodiče si mohou a mají projevovat před dětmi vzájemnou lásku, ale jisté projevy lásky si mají nechat na chvíle, kdy budou sami. Svatý Josemaría v tomto duchu vzpomínal na domácí prostředí, které vytvořili jeho rodiče: ***Nedělali se hlouposti: sem tam polibek.***

Mějte před dětmi stud.^[6] Nejde o to skrýt lásku pod masku chladu, ale ukázat dětem potřebu jemnosti ve vztahu k druhým, které je cizí afektovanost.

Projevy zdravého studu zde ale nekončí. Důvěra v rodině se pojí s tím, že se umíme doma chovat v souladu s vlastní důstojností. Nedbalost v chování nebo v oblékání, např. časté chození v županu nebo převlékání před dětmi vede k snížení úrovně domácnosti a svádí k nedbalosti. Na pozoru je třeba být

především v teplých obdobích, protože počasí, šaty z lehčích látek a třeba i to, že jsme na dovolené, je cestou k nepozornosti. Každý okamžik a místo vyžaduje vhodný způsob oblékání, vždy je však možné zachovávat důstojnost. Může být, že takové chování bude někdy kontrastovat s okolním prostředím, ale ***proto musí být vaše formace taková, že budete přirozeně nosit své vlastní prostředí, abyste udávali „svůj tón“ ve společnosti, ve které žijete.***[7]

Jestliže je stud spojen především s projevy intimity, pak musí výchova pochopitelně zahrnovat také pole myšlenek, pocitů a úmyslů. Příklad v rodině se proto musí vztahovat i na způsob, jakým se zachází s vlastní intimitou a s intimitou druhých. Není např. příliš výchovné, když se v rodině hovoří o soukromých věcech cizích lidí nebo se podporují klepy. Kromě nespravedlnosti, které se

takovým chováním můžeme dopustit, způsobujeme, že si děti myslí, že si mohou dovolovat vměšovat do soukromých věcí druhých lidí.

Podobně je důležité dávat pozor na to, co se dostává do rodiny prostřednictvím sdělovacích prostředků. U tématu, které nás zajímá, není hlavní překážkou pouze to, co je neslušné: tomu je samozřejmě třeba se vyhýbat vždy; méně čitelný je způsob, jakým některé televizní programy nebo tiskoviny dělají obchod a podívanou ze života lidí. Někdy se tak děje útočným způsobem atakujícím etiku novinářské profese. Jindy jsou to samotní protagonisté, kteří se chovají nemorálně a věnují se uspokojování frivolní a leckdy morbidní zvědavosti. Křesťanští rodiče by se měli postarat o to, aby se toto „handlování s intimitou“ nedostalo do jejich domovů. A měli by své

jednání vysvětlovat: ***každý člověk má právo, aby byl tím, čím je; aby se nevydával na odiv a nedovolil, aby radosti, starosti a bolesti pronikly za kruh rodiny.***[8]

Argumenty, kterými bývá omlouván tento druh programů, právo na informace či souhlas s těmi, kteří se na nich podílí, to vše má své hranice vyplývající z důstojnosti lidské osoby. Nikdy nebude morální nespravedlivě ji poškozovat, i kdyby tím, kdo ubližuje, je sama zainteresovaná osoba.

Od malička

Jak člověk objevuje vlastní intimitu, probouzí se v něm stud. Malé děti se ještě nechávají často strhnout momentálním pocitem. Ve známém prostředí nebo při hře snadno ztratí zábrany, aniž by si toho byly nějak zvlášť vědomé. V raném dětství se má proto výchovná činnost zaměřovat na osvojování návyků,

které později usnadní rozvoj ctnosti studu. Je např. dobré, aby se co nejdříve naučily samy se mýt a oblékat, a než se to naučí, snažit se, aby se na ně nedívali sourozenci. Jak jen to je možné, mají se děti učit zavírat dveře svého pokoje, když se převlékají, a zamykat se na záchodě.

Jsou to věci zdravého rozumu, na které jsme možná ve společnosti s poněkud naturalistickými zvyky pozapomněli. Jejich účelem je pěstovat v dítěti racionálně osvojené návyky, které mu později pomohou získat pravé ctnosti. Když se někdy malé dítě objeví nahaté nebo běhá nahé po domě, není to třeba dramatizovat, ale ani se tomu smát – to můžeme, až u toho nebude –. Naopak je dobré ho laskavě napomenout a vysvětlit mu, že něco takového se nedělá. V otázce výchovy má všechno význam, i kdyby se jednalo o věci, které se sami o sobě

zdají nedůležité nebo v daném věku nic neznamenaají.

Děti se také mají učit respektovat intimitu ostatních; rodí se egocentričtí a jen pozvolna „zjišťují“, že druzí nežijí pro ně a mají právo na to, aby se s nimi jednalo, tak, jak by se líbilo jim. Tento pozvolný vývoj lze upřesnit v mnoha detailech: naučit je klepat na dveře – a pochopitelně čekat na odpověď –, než vstoupí do pokoje; nebo jim vysvětlit, že mají odejít z místnosti, jsou-li o to požádané, protože dospělí chtějí hovořit o samotě. Rovněž bude třeba zkrotit jejich touhu prozkoumávat – což je v raném věku typické – skříně a jiné osobní věci ostatních obyvatelů domácnosti. Tak si zvykají vážit si soukromého prostoru druhých a zároveň objevovat ten svůj. Tvoří se tak základ pro to, aby až vyrostou, byly schopné nejen respektovat lidi pro to, co jsou – děti Boží –, ale ony samotné budou v sobě mít **dobrý**

*stud, který ponechává niterné věci
duše důvěrnému vztahu mezi
člověkem a jeho Otcem Bohem,
mezi dítětem, které se má snažit
být cele křesťanské, a Matkou,
která ho neustále tiskne v náručí.*
[9]

[1] Srov. Jan Pavel II., Generální audience, 19. 12. 1979.

[2] Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2522.

[3] Mons. Javier Echevarría, Katechetické setkání v Las Palmas na Kanárských ostrovech, 7. 2. 2004.

[4] Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2521.

[5] Kongregace pro katolickou výchovu, *Výchovné směrnice o lidské lásce*, č. 90.

[6] Kázání svatého Josemaríi, zaznamenané Salvadorem Bernalem v *Mons. Josemaría Escrivá de Balaguer*, Rialp (ed.): Madrid, s. 19.

[7] *Cesta*, č. 376.

[8] *Jít s Kristem*, č. 69.

[9] Svatý Josemaría, Článek *La Virgen del Pilar* en „El libro de Aragón“, CAMP, Zaragoza 1976, Otištěno také na: www.sanjosemaría.info.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z <https://opusdei.org/cs-cz/article/pestovavat-v-detech-stud-i-obdobi-detstvi/> (22.03.2026)